

ПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО – ДИТИНА ЯК УНІКАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ.

До 85-ої річниці з дня народження видатного педагога і вченого

Микола ГОЛОВКО

У вересні 2003 р. світова педагогічна громадськість відзначила 85-ту річницю від дня народження видатного педагога і вченого Василя Олександровича Сухомлинського, який власною багаторічною працею в середній школі утверджував позиції добра й гуманізму.

В. О. Сухомлинський народився 28 вересня 1918 р. в с. Василівка Херсонської губернії (нині Кіровоградська область). У 1934–1935 рр. навчався у Кременчуцькому вчительському інституті, який залишив через хворобу. Працював сільським учителем у Василівській та Зибківській семирічках. У 1936–1938 рр. навчався на заочному відділенні Полтавського педагогічного інституту, після його закінчення завідував навчальною частиною Онуфріївської середньої школи Кіровоградської області. У роки Другої світової війни перебував на фронті і в 1942 р був тяжко поранений під Ржищевом. До 1944 р. працював директором середньої школи в с. Ува в Удмуртії. Після звільнення рідної землі від загарбників упродовж чотирьох років був завідувачем Онуфріївського районного відділу народної освіти. З 1948 р. впродовж 22 років був директором середньої школи в селищі Павлиш Онуфріївського району на Кіровоградщині.

Талановитий учений і педагог є автором 48 книжок та 500 статей, 1500 казок та оповідань для дітей, які видані в багатьох країнах світу загальним тиражем понад 15 мільйонів примірників. Серед найвагоміших праць В. О. Сухомлинського, які збагатили світову педагогічну теорію та практику, є такі: «Серце віддаю дітям», «Павлиська середня школа», «Народження громадянина», «Розмова з молодим директором», «Як виховати справжню людину», «Сто порад учителям». У 1976 р. видано вибрані твори В. О. Сухомлинського в 5 томах.

У 1955 р. Василь Олександрович захистив кандидатську дисертацію «Директор школи – керівник навчально-виховної роботи», в якій розкрито його великий досвід роботи директором загальноосвітньої середньої школи.

Враховуючи вагомі результати науково-педагогічної діяльності В. О. Сухомлинського, у 1957 р. його обрали членом-кореспондентом АПН РРФСР, у 1958 р. присвоїли звання заслуженого вчителя школи УРСР, а в 1968 р. обрали членом-кореспондентом АПН СРСР та удостоїли звання Героя Соціалістичної праці.

У 1974 р. за книжку «Серце віддаю дітям» В. О. Сухомлинський був удостоєний Державної премії УРСР.

Працюючи в школі, яка згодом отримала його ім'я і носить донині, В. О. Сухомлинський створив власну оригінальну педагогічну систему, стрижнем якої виступає дитина – унікальна й неповторна особистість, у якій закладено великий творчий потенціал та здібності, розвивати які і є головним завданням учителя та школи. Ця педагогічна система стала результатом тривалого педагогічного експерименту, який багато років проходив у Павлівській середній школі під керівництвом її директора.

В. О. Сухомлинський працював над педагогічною проблемою, яка набуває особливої актуальності сьогодні, в умовах запровадження нових освітніх технологій. Адже виховання молодого покоління залишається одним з найважливіших і найскладніших завдань держави і суспільства. Мету виховання В. О. Сухомлинський бачив у розвитку творчих сил і здібностей дитини в умовах колективу на основі етико-естетичних цінностей, інтересів і потреб, спрямованих на творчу працю і саморозвиток. Він з позицій гуманізму і загальнолюдських цінностей розглядав виховання особистості та навчальну діяльність школяра як насичений творчими відкриттями процес пізнання. Адже дитина за своєю природою – допитливий дослідник, відкривач світу. А дорога до її серця лежить через казку, фантазію, гру, неповторну дитячу творчість [4, 25].

Синонімом педагогіки В. О. Сухомлинського стала «педагогіка добра» – виховання без покарання, підвищення ролі слова та особистості вчителя, природне виховання та вільний розвиток особистості в педагогічно продуманому соціальному середовищі. У вихованні мають бути раціонально поєднані любов до дитини, повага до її особистості та вимогливість. Проте вимогливість не може зводитися до тиску і покарань у таких формах, які принижують людську гідність і не мають виховного впливу.

В. О. Сухомлинський розвивав ідею піднесення навчально-виховного процесу в школі та сім'ї до такого рівня, коли відпадає потреба в покаранні.

Акцентуючи увагу на індивідуальній неповторності дитини, вчений не протиставляв її колективу, виховна роль якого зростає при виваженому застосуванні механізмів колективного та індивідуального впливу. Виховання в колективі за принципом «від колективу – до особистості та від

особистості – до колективу» збагачує не лише дитину, а й колектив, основу якого складають окремі індивідуальності з неповторним духовним світом, здібностями та інтересами [1].

Спостерігаючи за духовним розвитком учнів, В. О. Сухомлинський переконався в тому, що стихійний і неорганізований вплив на дитину інформаційних потоків (що особливо важливо в умовах швидкої інформатизації) шкодить правильному естетичному вихованню. Тому одну з важливих задач виховання дітей педагог бачив у залученні їх до світу прекрасного, а головною установкою для вчителя – виховання здатності емоційно ставитися до краси та потреби вражень естетичного характеру. Метою системи виховання, яку на практиці реалізовував В. О. Сухомлинський, було навчити людину жити у світі прекрасного, щоб вона не могла жити без краси, щоб краса світу творила красу в ній самій [4, 52].

Творчі надбання видатного педагога увійшли до скарбниці світової педагогіки і ефективно використовуються в організації системи освіти в різних країнах.

Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського продовжують розвиватися в навчальних закладах, які носять ім'я вченого та доводять дієвість його педагогічної системи. Традиції навчання і виховання, започатковані В. О. Сухомлинським, розвиваються в загальноосвітній школі с. Павлиш, яку очолює В. Ф. Деркач. Справжньою творчою лабораторією став Український коледж ім. В. О. Сухомлинського в Києві, який очолює член-кореспондент АПН України В. М. Хайруліна.

З метою популяризації й вивчення творчості видатного педагога у 1989 р. була створена Міжнародна асоціація прихильників В. О. Сухомлинського, а в 1990 р. – Українська асоціація Василя Сухомлинського, зусиллями якої систематично проводяться педагогічні читання з питань вивчення і впровадження педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського.

2003/2004 навчальний рік оголошений в Україні роком В. О. Сухомлинського. Заплановано проведення у вересні – жовтні Міжнародних педагогічних читань. На базі Павлиської загальноосвітньої школи I-III ступенів ім. В. О. Сухомлинського планується створення Національного педагогічного комплексу (загальноосвітня школа ім. В. О. Сухомлинського, дошкільний навчальний заклад, школа мистецтв, педагогічно-меморіальний музей В. О. Сухомлинського, бібліотека, дослідницький центр). Передбачено таке: внесення змін до Закону України «Про державні нагороди» та встановлення щорічної Державної премії

ім. В. О. Сухомлинського для кращих учителів і керівників загальноосвітніх навчальних закладів України, стипендій ім. В. О. Сухомлинського для кращих студентів вищих педагогічних навчальних закладів; видання протягом 2002–2008 рр. вибраних творів В. О. Сухомлинського; створення на базі Кіровоградського інституту післядипломної педагогічної освіти науково-методичного центру АПН України з проблем вивчення і впровадження творчої спадщини В. О. Сухомлинського; ремонт та реставрацію приміщення педагогічно-меморіального музею В. О. Сухомлинського в с. Павлиш; карбування ювілейної монети та видання і введення в обіг поштової марки, конверта, присвячених 85-річчю від дня народження В. О. Сухомлинського; відновлення будівництва нового приміщення загальноосвітньої школи I–III ступенів ім. В. О. Сухомлинського у с. Павлиш.

Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського має значний потенціал для подальшого використання в практиці загальноосвітньої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лисенко П. Г. А. С. Макаренко і В. О. Сухомлинський. – Кременчук, 1999. – 113 с.
2. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина XIX – XX ст.): Хрестоматія (Упоряд.: Л. Д. Березівська та ін. – К.: Наук. світ, 2003. – С. 392–393.
3. Педагогічний словник / За ред. М. Д. Ярмаченка. – К.: Пед. думка, 2001. – С. 438–439.
4. Сухомлинский В. А. Сердце отдаю детям. – К.: Рад. шк., 1972. – 244 с.